

Znano je, da je Njih Veličanstvo s tem sklepom privolilo, da se smejo v krajih, z gruntnim davkom preobloženih, dolžni davki celoma ali deloma ne le posamesnim gruntnim posestnikom, ampak tudi celim občinam in okrajem odpisati.

Znano je tudi, da je visoko c. kr. finančno ministerstvo, kakor priča dopis c. k. deželnega predsedstva od 24. julija 1866. leta, št. 2004, izreklo, da je preobloženje stanovitni (stabilni) moment, ter da se ima znesek, za kterega je kak posestnik preobložen, že v začetku leta izločiti, in konec leta vsikakor, brez obzira na druge okoliščine, za odpis nasvetovati.

Znano je naposled, da se je za 1865. leto za odpis nasvetovalo zavolj preobloženja in slabe letine 111.319 gold. 20 $\frac{1}{2}$ kr., in samo zavolj preobloženja 3397 gold. 8 $\frac{1}{2}$ kr., in da je ministerstvo po tem nasvetu odpis tudi privolilo.

Vendar je podoba, da se že za 1866. leto ni več oziralo na preobloženje, ampak samo na slabo letino, in kar se je za to leto za odpis nasvetovalo in privolilo, bilo je 126.124 gold. 20 kr. zavolj slabe letine, in 687 gold. 19 kr. zato, ker se ni moglo iztirjati.

Za lansko leto pa, kakor je slišati iz čisto zanesljivih ust, finančna direkcija ljubljanska ni hotela čisto nič za odpis nasvetovati, zato, ker je bila po njeni misli lansko leto dobra letina, in še le potem, ko so c. kr. okrajni predstojniki od več strani priganjali in pritiskali, se je zvidelo c. kr. finančni direkciji vprašati visokega c. kr. finančnega ministerstva, ali bi nasvetovala kaj za odpis ali ne. Še le, ko je od ministerstva prišla zapoved, je izdala c. kr. finančna direkcija ukaze do c. k. okrajnih gospodk in c. k. davkarij, da naj se skažejo zaostanki od 1867. leta in napravijo izkazi, ki jih je potreba, da se dotični nasveti storé. Tako se še le zdaj, konec 1868. leta, priprave delajo, kaj naj bi se za 1867. leto odpisalo.

Iz tega je pa očitno, da se c. k. finančna direkcija ljubljanska ne ozira več na tiste, ki so preobloženi, ampak samo še na slabe letine, in da tako v nemar pušča: a) Najviši sklep od 31. decembra 1864. leta, kteri jasno ukazuje, da naj se odpisuje tistim, ki so preobloženi; b) ukazu visokega c. kr. finančnega ministerstva, naznanjenemu po c. kr. predsedstvu 24. julija 1866. leta, št. 2004, ki izrekuje preobloženje za stabilni moment, ter veleva, da se ima znesek, za kterega je kdo preobložen, že precej v začetku leta od predpisane davka izločiti, in konec leta vsikakor za odpis nasvetovati.

Ako je tedaj jasno in dokazano, in tudi od ministerstva pripoznano, da je Kranjsko z gruntnim davkom preobloženo; ako je c. k. finančna direkcija ljubljanska že sama za 1865. leto precejšnje zneske zavolj preobloženja za odpis nasvetovala in je bil odpis tudi privoljen, potlej se pač po vsi pravici praša: zakaj in po kateri pravici c. kr. finančna direkcija prezira okoliščino (moment) preobloženja; zakaj ni dala izločiti tistih zneskov od preobloženja, ki so po izkazih od 1865. leta že znani, in zakaj teh zneskov za 1866. in 1867. leto ni za odpis svetovala. To je sicer znano, da gospod finančne direkcije voditelj noče pripoznati, da bi bila naša dežela z gruntnim davkom preobložena, in da je po brošurah in časnikih skušal nasprotno dokazati; al prašanje je, ima-li on pravico, svojo voljo postavljati na mesto Najvišega sklepa in jasnega ministerskega ukaza, in ubozemu ljudstvu kratiti, kar mu je Njih Veličanstva milost velikodušno podelila? Pa tudi nektore c. k. okrajne gospodke niso storile svoje dolžnosti. Tako se za 1866. leto kočevskemu in ribniškemu okraju ni čisto nič, in ložkemu samo 104 gold. 74 kr. odpisalo, čeravno je sploh znano, da spadajo ti okraji med naj-

siromašneje. Radoliškemu okraju se je za 1866. leto samo 243 gold., in kranjskogorskemu samo 24 gold. 56 kr. odpisalo, čeravno je tudi znano, da so bili ljudje teh krajev zadnja leta v taki stiski, da so domovino zapuščali in se v Ameriko selili.

Tako ne sme dalje biti. Dobrota, po Njih Veličanstvu deželi podeljena, ne sme zavisna biti od dobre volje posamesnih uradnikov, ampak naj pride popolnoma in enakomerno v del vsem, kterim je po Najvišem sklepu namenjena.

Za trdno se je nadjati, da bode c. k. deželne vlade predsedstvo, pod katero so zdaj tako finančne, kakor politiške oblasti naše dežele postavljene, ostro na to gledalo, da se Najviša volja in dotični ministerski ukazi na tanko dopolnijo.

Odbor tedaj svetuje: Slavni deželni zbor naj sklene: Slavno c. kr. deželne vlade predsedstvo se prosi, naj blagovoli skrbeti, da bodo tako c. kr. finančna direkcija, kakor c. kr. politiške okrajne gospodke Najviši sklep od 31. decembra 1864. leta in visokega c. kr. finančnega ministerstva ukaz, naznanjeni po c. kr. deželne vlade predsedstvu od 24. julija 1866. l., št. 2004, na tanko in po vseh okrajih enako spolnovali, ter nasvete, koliko in komu se ima kaj odpisati, konec vsacega leta in to pred ko mogoče, predlagali. —

Po živahni razpravi, v kateri je cesarski namestnik zagovarjal finančne gospodke, da so storile svojo dolžnost popolnoma, dr. Toman in Svetec pa sta dokazovala, da ne, je bil sprejet v sporočilu nasvetovani predlog.

Národne stvari.

Gré li svoboda nad narodnost?

Govor v čitalnici Mariborski dne 8. listopada.

Nekdanja gêsla bila so jedrni izreki resnice in pravice; dendenešnji čas pa tudi rad med svet pošilja slepivne izreke, ki so resnici in pravici celó nasproti.

Tako so si izmislili naši nasprotniki, kakor je obče znano, geslo: „Svoboda gré nad narodnost“, to je, svoboda naj nadvladuje narodnost, in narodnost naj bode gospej svobodi pokorna, molčeča služabnica, sužnica. „Svoboda gré nad narodnost“ — tako kričijo nemški kolovodje po velikih mestih, in med nami njihovi posnemalci, 5% prebivalcev po mesticah, trgih in vaséh. S tem, mislijo, da so Slovane, posebno pa nas Slovence in slovenske težnije v sramoto posadili, češ, da mi ne maramo za svobodo, da se prespenjamo le po narodnosti in da o tem svobodnih prizadetij ne podpiramo, marveč svobodnim prizadetjem in svobodi poprek, kakor pravijo, še celó nasproti delamo! Zato nas imenujejo s polnimi ustmi „mračnjake“, „nazadnjake“, ki svobode ne umemo niti je želimo. Prav sužne stvari smo, po nagledu nasprotnikov naših; „ker svobode ne ljubimo, je ne zaslužimo“, in takih kvant govorijo in pišejo o nas še več.

Ne dvomim, gospôda! da vsak izobražen in misleč Slovenec krivost navedenega gêsla: „svoboda gré nad narodnost“, sprevidi in obsodi, in posledice tega gesla z zasluženim zaničevanjem podbija.

A vendar se mi vredno zdi, temu gêslu do jedra pogledati, sofistično šemo mu sleči in proti posledicam tega gesla v imenu zdrave pameti, v imenu svobode, v imenu omike nasprotovati, in če bote, gospôda slavna, z mojim razvijanjem zadovoljni, nasprotujte tudi Vi v svojih vsakdanjih društvih in govorih in spisih, nasprotujte nasproti našim nemškutarjem, nasproti njihovim kolovodjem, nasproti tako imenovanim

„svobodomiselnim“ govornikom nemških demokratičnih društev.

Tedaj naša trdnja je ta, da svoboda ne gré nad narodnost, ampak narodnost je bistven pridevek, bistvena lastnost svobode, tako, da svoboda, koji je narodnost podredjena sužnica, ni več svoboda.

Rodoljub magjarski Sečen je ob svojem času izrekel imenitno besedo, ki jo naj vsak rodoljub vedno v srcu nosi; rekel je: „Branimo si narodnost, branimo jo skrbnejše kakor svobodo, kajti če svobodo zgubimo, si jo opet lahko pridobimo; zgubimo li pak narodnost, smo jo zgubili za večno; ne dobimo je nikdar več!“ To je istina, to vsak izmed nas spoznava, vsak vidi in čuti.

Morda pa je narodnost le po srcu in v željah tolike vrednosti, po razumu pa ne? morda razum vleva narodnost pustiti in za svobodo hiteti? Vsaj nam nasprotniki tako svetujejo, govoreči: Pustite svojo narodnost, združite se z nami o svobodnih tirjatvah, in tako dobimo vsi skupaj vso svobodo; oni nam pravijo: prodajte narodnost, kupite si svobodo! — Da, da! Tako je bedast hlapček zaslužen grodo zlata zamenil za brusni kamen, ki mu je v mlako padel.

Kaj pa je svoboda? Svoboda je vživanje pravice. Pravice, ki jih človek kot pameten človek ima, vživati, to se pravi: svoboden biti. Vsa svoboda je po takem naslonjena na pravico, pravica pa deli razmero med posamesnikom in vsem ostalim svetom, — recimo: med menoj in med vsacim drugim; zato je svoboda tudi medsobna, svoboda za-me in za vsacega drugega. Ne samo jaz naj svobodo vživam, ampak tudi vsem drugim ljudem imam dati svobodo vživati. Recimo tedaj, svoboda je: pravice vživati, in pravice gojiti ali živiti, — svoboda je življenje pravice.

Svobodi nasprotno je robstvo ali sužnost. Sužnost ima mnogo stopinj. Kratenje ktere bodi pravice, je nesvoboda, je sužnost. Če o sužnosti govorimo, imamo navadno v mislih one sirote v človeški podobi, ki se kupijo in redijo za delo, in se odstranijo, kedar se imatelju ljubi. Ta je res najgroznejša sužnost, kajti človeku se vsa pravica vzeme, celo pravica do življenja. Al sužnost ostane tudi še sužnost, če se človeku le ena pravica, ali en kos pravice vzame. Kajti pravica je, kakor resnica, ena edina, ona se ne dá deliti ali razsekavati na kose. Če se telesu le en ud odreže, je človek krulav; tako je pravica žaljena in oskrunjena, če se le v enem delu krati, ali kakor navadno pravimo, če se le ena pravica skрати.

Vsi smo sini Adamovi, tedaj vsi enaki rojeni, če tudi eden nizko na slami, drugi visoko na mehkih blazinah; ta more zadovoljen biti, ako se mu na list napiše, da je „visokorojen“ gospod, a drugih posebnih pravic kot človek vendar nima. Tudi Bog sam pravi: „ljubi bližnjega, kakor sam sebe“, to se pravi: ti in bližnji, vsi ljudje ste enaki, imate ene iste pravice. Tako kaže tudi človeška pamet, ki je rojena tolmačica večne pravice. Zato zunaj nas in v nas vse govori in kliče, da imamo enake pravice. Različnost posla in stana se naslanja v svobodnih razmerah na pravične pogodbe, a nikdar na nadvlado človeka nad človekom; kajti to je krivica in nesvoboda. Zato če človek človeku le en kos pravice, eno in najmanjšo pravico vzeme, ga s tem napravi nesvobodnega, ga spremeni v sužnega. Ne prašamo tukaj o stopinji sužnosti, ampak razvijamo le pojem (zapopadek) svobode in sužnosti; in vsakako tako stoji, da človeku pravico kratiti ne gré pod pojem svobode, ampak pod pojem sužnosti. Sužen je on, kojemu se pravica krati in tako krivica godi, ker ne vživa pravice; nesvoboden pa je tudi on,

ki pravico krati in tako krivico dela, ker ne živi ali ne goji pravice, brez ktere ni svobode; nesvobodna in sužna sta oba, trpivec in delavec krivice; telesno prestane več on, ki trpi, duševno pa stoji na nižji stopinji on, ki krivico dela, ker je sužnik svojih strasti in ga ne vlada pamet, ki je edini pravičen in svoboden in doleten vladar.

Če tedaj dokažemo, da je narodnost ena izmed tistih pravic, ki jih vsak človek s svojim rojstvom dobi, dokazali smo s tem to, da pravico narodnosti človeku kratiti je toliko, kakor človeka v sužnost spraviti, iz svobodnega človeka delati sužnika, tedaj delati za sužnost a ne za svobodo; dokazali smo s tem, da oni naši nasprotniki, ki stavijo svobodo nad narodnost, slepivo o svobodi govoreči zagovarjajo le gêslo sužnosti in robstva, ravno tako kakor če bi svobodo stavili, recimo, nad osebno pravico.

(Konec prihodnjič.)

Zedinjenje Slovencev

pred prestolom ljubljanskega „konstit. društva.“

Gosp. Dimic je v poslednjem zboru tega društva se prijel govora, s katerim je gosp. dr. Jan. Bleiweis zagovarjal zedinjenje Slovencev v eno administrativno skupino, in pretresovaje razloge njegove prišel je do tega, da pravi, da ta zahteva ni drugega nego „pogret federalizem“, in da ni na korist ne kranjski deželi ne Avstriji, pa da tudi ne vstreza namenu, ki ga slovenska stranka s to idejo doseči misli.

Vsaka stvar ima dve strani, pravi pregovor; da bojo udje nemškega društva drugo stran na prvo vlekli, to je vsak že naprej vedel, ko je slišal, da „konstit. društvo“ bode pretehtovalo „Slovenijo.“ Vendar od g. Dimica, ki je ravnatelj zgodovinskega društva, smo pričakovali, da zgodovinskih dôb, v kterih so dežele, kjer Slovenci bivajo, bile v tesni zavezi, ne bode tako nečimerno preziral, kajti zgodovinsko stališče je ravno to, ki daje podlago naši ideji, da je kaj več kakor le „megla“. In kako, da se zgodovinskemu pravu ne bi smelo pridružiti narodno, kjer gré za dežele, o kterih je Vodnik pel: „Od nekdanj stanuje tukaj moj rod — če vé kdo za drugega, naj reče: odkod?“ Če ste nas nedavno imeli v „nemškem bundu“, ki je segal celó čez meje avstrijske, kako da bi dežele, ki so že večkrat saj večidel bile skupaj, ne môgle in bi ne smele spet priti skupaj v še ožjo zvezo?

Da že jutri to ne bode, to vsak vé, kdor zaželeno zedinjenje le na postavni poti hoče in ne drugače. Gosp. Dimic, namesti da bi bil študiral starodavne naše čase, si je stvar zljajšal in je gledal drugam po svetu — in celó v Švajco. Al tû je pokazal, kako čloyeka lahko strast zbega! Gosp. Dimic pravi: „glejte v Švajco; ondi ni narodnih strank, ondi so le politične stranke, in vse težijo v isti cilj in konec — in to je svoboda.“ To ravno, gosp. Dimic! pa je to, česar Slovenci želijo in po čemur Slovenci težijo. Prvo je to, da vsak narod je v Avstriji tako zavarovan v svoji narodnosti, kakor je zavarovan v Švajci, kjer Nemeč, Francoz in Italijan vživa popolnoma svoje pravice tako, da Švajca razpada v nemško, francozko in laško. Onda je Nemeč v svojih mejah, in ne sili svoje kulture niti Lahu niti Francozu. Pravo! Taka naj bode Avstrija, in mirna bode. Kjer je národno pravo izgotovljeno ali kakor Nemeč pravi „ein überwundener Standpunkt“, ondi se narodi edino le poganjajo za pridobitev svobode. Kjer pa narodi tega nimajo, kar je prvi pogoj temu, da živijo, ondi gré njihovo delovanje na to, da si pridobijo prvo svobodo — svobodo to, da so! Zato

sprejme to postavo in jo potrди cesar, je 800.000 vojakov zagotovljenih.

Po tej postavi mora vsak vojak biti, kdor je v predpisanih letih, kakor smo že povedali, v eni ali drugi vrsti. Izvzetih od te dolžnosti je le malo. Naj jih povemo:

Začasno oprosteno je: edini sin očeta, ki si nič zaslužiti ne more, ali edini, če tudi nezakonski sin vdove matere; edini vnuk dedeca (starega očeta), ki si nič prislužiti ne more, ali vdove babice (stare matere), ako ta dva nimata sina; brat taci sester, ki nimajo staršev; študentom na vseučiliščih (velicah šolah) je privoljeno, da smejo kot enoletni radovoljci ob enem študirati zunaj kosarne; študentje zdravilstva prestanejo svoj vojaški čas v bolnišnicah; bogoslovci dobé, ako za to prosijo, odpust, da morajo študirati, ako so bili vzeti v vojake; — uradniki pri poštah, telegrafih in železnicah, se smejo oprostiti, ako so v službi potrebni; sinovi, ki podedvajo kmetijo, so tudi rešeni (po predlogu grofa Barbo-ta).

Tirolcev, kjer je posebna deželna bramba, ne zadeva ta postava; mesto Trst pa vprihodnje tudi spada pod novo postavo (Poljaki, Slovenci in Tirolci so zoper to glasovali). Pri tej priliki je dr. Toman, kakor smo že povedali, zavrnil Conti-a, okoličanom tržaškim neprijaznega, tako-le: Gospod Conti je govoril o tržaških pravicah in o „teritorialnem batalijonu.“ Med drugimi je rekel o njem: „da, kar je povojaščen, so postali iz popred dobrih kmetov slabi, oborožen proletarijat, mestu in državi nevaren.“ Sveta dolžnost me veže, nepričujoče krivično obrekovane teritorialce zagovarjati in nasproti stopiti obtožbi, ki jo je izrekel predgovornik. V to me ne veže samo naravna občut, temveč tudi znanje dotičnih resničnih razmer; gledé na te nobeden ne more izreči takega natolcevanja. Zgodovina priča in tudi drug tržašk govornik je izrekel, da „teritorialni batalijon“ je zmiraj se izvrsten skazal in sovražnike že junaško odbil. Da! v resnici so okoličanje tržaški pošteni ljudje in izvrstni zvesti Avstrijani. Da se čutijo Slovane, kar so, zarad tega niso nezvesti državljani, in če so ravno na kraji cesarstva, vendar so tako iskreni Avstrijani, kakor da bi jih Avstrija v srcu nosila!“ (Dobro, dobro! na desni.)

Národne stvari.

Gré li svoboda nad narodnost?

Govor v čitalnici Mariborski dne 8. listopada.

(Konec.)

Človek ima pravico do narodnosti. Gospôda! med nami tega ne bi trebalo dokazovati; za nas je to dokazana reč, toda zarad naših nasprotnikov dovolite, da poskusim tudi formalni dokaz.

Pravico do narodnosti ima človek že po svojem bitju, ta pravica je izvir pojema pravice, in je človeška osebna in društvena, zasebna in javna pravica. Modrijan Kartesi, s kojim se začenja vsa novejša in dendenešnja svetna modrija, je svojo sistemo začel s prav prostim in lahko umevnim stavkom: „Cogito, ergo sum“, to je, „ker mislim, tedaj sem.“ To je, pamet imam, zato sem človek s svojimi zmožnostmi in s svojimi pravicami. Pamet loči dobro in zlo, pravo in krivo, zato je podlaga svobodi, ker daje spoznanje pravice, zato je človek pred človekom svoboden. Kartesi je s svojim stavkom sklepal na človeško dušo, in ob enem tudi celó na bitje Božje. V prvem sklepu — v sklepu na človeško dušo — je vkljen sklep o duševnih človeških zmožnostih in človeških pravicah. Do

tega sklepa se stavek vsakako ne dá podreti. Iz tega stavka izvira človeška vlada nad živaljo, človeška enakost, človekova osebna pravica. Osebna pravica pa je, kakor že beseda sama poveda, pravica do bitja, to je: jaz smem biti, svoboden sem, kot človeksem svoboden pred človekom, imam osebno pravico; kajti oseba je samostavnik od glagola: sem, biti. Kakor se dopolnjujeta glagola sem in biti, tako se dopolnjujeta samostavnika oseba in bitje. Z osebno pravico si brani človek svoje življenje, svoj vžitek, svoje premoženje, svoje delo, tudi razmerno plačo za svoje delo, svojo čast. „Ker mislim, tedaj sem“, pod tem stavkom se človek druží, se razvija, blaži, omikuje in tako dobiva in vživa svoje društvene pravice. V tem stavku se sodijo in obsodijo sužnost, životolastnost, robota, stanovske prednosti, obrtniška in denarstvena samovlada, absolutizemske naprave: „Jaz sem pameten, tedaj imam človeške zmožnosti in pravice, sem svoboden ali vsaj smem svoboden biti“, „cogito, ergo sum“, „mislim, tedaj sem.“

Na slovansko in slovensko narodnost obrnena stavek se glasi: „Jaz Slovenec mislim, tedaj sem Slovenec.“ S tem, da sem Slovenec, se ne odrekam pametnosti, ki je prisodek človeštva, zato smem biti Slovenec. „Biti slovenske krvi bodi Slovencu ponos.“

S tem pa ne delam tudi nikomur krivice; in to je ob enem tudi pojem pravice, ker pravica izključuje krivico. Zato se smem tudi braniti, če mi kdo drugi hoče narodnost zatirati, smem se braniti, kakor za svojo čast, kakor za osebno svobodo, kakor za življenje. Slovenec misli, tedaj je svoboden; Slovan misli, tedaj je svoboden.

Na dalje, — beseda pravica ima v vseh jezikih pomen ravnosti in enakosti. Tedaj vsak narod si misli, pravico kot pravo, to je, ravno pot do resnice, med tem, ko po krivi črti iz poti prideš, zagaziš; zato je pravici nasprotje krivica.

Pa tudi enakost tiči v pomenu pravice, tedaj ena in enaka mera, ena in enaka tehtnica za vse. Zato so Grki slikali podobo pravice kot devico z zavezanimi očmi, ki na svoji tehtnici vsem brez razločka enako meri. Ravnost in enakost pa zahtevamo, če zahtevamo svojo narodnost.

Če zahtevamo ravnopravnost v šoli, hočemo iti do uka, do resnice, do istine, to je, do jestine ali bistvenosti po ravni črti, po ravni poti, po pravi poti, po naravni in prvotni slovenski poti, po kateri se nam najvzvišenejše modrosti, uki Kristusovi več kot tisoč let razlagajo, kar je najjasnejši, nepremakljivi dokaz sposobnosti jezikove, kajti jezik, v katerem se uči metafizika, bo vsaj tudi sposoben za fiziko, vsaj so vidne naravne stvari niže in prostejše od nevidnih nadnaravnih stvari. — Če zahtevamo ravnopravnost pri uradih, hočemo priti do vravnave do razsodbe po ravni črti, po pravi poti, po naravni in prvotni slovenski poti; vse druge črte in poti so krive, zato krivične, postavimo, pot do šole in sodnije v nemškem ali laškem ali magjarskem jeziku.

Pa tudi enakost zahtevamo, zahtevajoči narodnost svojo. Mi zahtevamo, naj se nam z eno in enako mero meri, s katero se meri vsem drugim narodom. Zato stojimo na stalu pravice, tedaj tudi na stalu svobode. Zato je narodnost buditi blago početje, je delo za pravico, delo za svobodo, delo za napredek človeštva. Narodnost je načelo krščanstva in svobode. Nasproti pa, kdor pravico krati, zagovarja sužnost. Narodnost je osebna in društvena pravica. Nasprotnikov gêslo: „svoboda gré nad narodnost“ pomeni tedaj toliko kot „svoboda gré nad pravico“, in, gospôda! za tako svobodo se jaz, in mislim, tudi vsak

izmed Vas, zahvaljuje. Klic: „svoboda nad narodnost“ pomeni po takem: ne pravica, ampak svoboda. Svoboda je življenje pravice; ta klic pa pravico zanikuje, zato je nasprotje v pridevku (*contradictio in adjecto*). je našemljen klic, ki se brez šeme veli: „vživanje pravic brez gojenja pravic“, svoboda za-se, ne za druge, ali samovoljstvo in sila gré nad pravico. To pa je v obče anarhija in razpad in poživljenje vsega človeškega društva. Obrnjeno proti nam, pa se ta razšemljen klic veli: „sila gré nad narodnost slovensko in slovansko“, ali „podrobujmo Slovane.“

Iz tega se vidi, kako si je stranka, ki hoče Slovane pritiskati k zidu, izmislila neko dvoumno geslo, da bi s tem nemisleče ljudi lovila in rabila v svoje namene. Kajti celó nemogoče je misliti, da bi kateri Nемец verjel na to geslo in hotel, postavimo, svoje rojake na Ogerskem, na Ruskem in Francoskem, če so v nevarnosti, da se odrodijo, tudi pod to géslo postaviti in reči Magjarom in Rusom in Francozom: „dajte tam našim nemškim rojakom svobode in nič nam ni mar, če jim tudi narodnost vzemete, kajti svoboda gré nad narodnost.“ Kaj tacega bilo bi bratomor, in ne spada niti pod pamet niti pod željo človeško, zato ni verjetno, in djansko življenje celó očitno kaže, da Nemci Nemcem inostranskih držav življenje narodnosti želijo in se za-nje borijo, dobro vedé, da je narodnost bistven prisodek svobode in pravice, — dobro vedé, da brez narodnosti je osebna pravica v šoli in v uradih nemogoča, — dobro vedé, da je tlačenje narodnosti duševna in gmotna tlaka vsega dotičnega naroda, — da je zatiranje narodnosti izvir sužnosti bil in bode, skratka, da zanikanje narodnosti je zanikanje svobode. Nemci z omenjenim geslom tedaj tega gesla za-se ne rabijo, ampak le proti Slovanom.

Premotrimo, gospôda! še tudi celó na kratko posledice tacega ravnanja. Kjer je pravica, ondi je resnica, ondi je luč, ondi je napredek, ondi je ljubezen, ondi je svoboda, ondi je omika. Nasprotno kjer je krivica, tam je neresnica, temà, nazadek, sovraštvo, sužnost, strast in divjost. Že Platon je učil, da so si vse ideje, to je, dobre ideje v rodu, da so vse izvir dobrega, in da izključujejo vse nasprotno, in izključujejo tudi vse srednje; kajti kar je na sredi med dobrim in hudim, ni ne dobro ne hudo. To je tudi potrdil Aristotelj, in dendenes se ravno tako uči, kajti pravimo, da je resnica neresnici in laži nasproti, a pravici resnica ni nasproti, ampak resnica in pravica ste si v rodu kakor rojeni sestri, pač pa je resnica tudi krivici nasproti, zato veljá stavek, da je na tej strani, kjer je pravica, tudi resnica. Tako se dá dalje sklepati na ljubezen, na omiko in na vse ostale pritrdivne pojeme. Naj nam zato naši nasprotniki z omenjenim geslom ne očitajo laži, niti sovraštva, niti mraka, niti nazadništva, niti neomike in divjosti! Te pušiče streljajo nazaj v lastne strelce.

Nekaj še mi ostaja omeniti, namreč to: kaj je slepivnega v geslu: „svoboda gré nad narodnost“, s katerim si mislijo nasprotniki privržencev naloviti? Postavimo se na njihovo stališče. Nam se je ono stališče pokazalo krivo in krivično, nasprotnikom pa je ljubo in tudi vlovljencem Slovencem mora kot vada ljubo biti. Nasprotniki imajo v mislih politično svobodo, ki si jo hočejo priboriti in vzdržati nasproti takim strankam in posamesnikom, ki še hočejo absolutizem, to je, vladanje brez ljudstva. V absolutizemski vladi so ljudje podložniki, v pravem ustavu pa so državljani, to je, državno društvo, ki se samo vlada po lastnih pravilih. I zakaj pa bi se tedaj s temi svobodnjaki ne družili? Zato ne, ker iščejo svobode, tedaj tudi politične svobode samo za-se, da bi jo rabili

proti Slovanom, kajti oni slovanskega življa ne pripoznajo, kakor njihovo géslo kaže, kterege jedro smo razkrili in mu šemo sneli z obraza. Nadvlada jednega ljudstva nad drugim pa je silnejši absolutizem, kakor samovladarski, kajti, kjer vlada ljudstvo nad ljudstvom, ondi so slabosti in strasti obširnejše in divjeje, kakor posamesnikove. Nekdanji tirani so se bali za svojo osebo in so se laskali ljudstvu in blažji so se trudili biti, kolikor mogoče, ljudstvu najmanj krivični. Če ljudstvo vlada nad ljudstvom, si prilastuje nadvlado vsak inorodec, da-si je po razumu in zvedenosti niži od vladanega; hlapec inostranec si daje prednost pred gospodarjem domačinom, in če je namen nadvlade, vladani narod slabiti, pogubljeni, vničevati zarad lastne varnosti, zarad vesti storjene krivice, zarad straha pred osveto, onda si najnevrednejši, najstrastnejši išče slave in junaštva v tlaki in tlačenju; pravica se zametuje in v kot poriva, sužnost se širi. Gospôda moja, to pa niso želje naše; mi težimo po pravici, ki je edina podlaga svobodi.

Zato v odgovor omenjenemu geslu naj ostane naša trdnja ta: Tudi politična svoboda ne sme biti brez pravice do narodnosti; svoboda nad narodnostjo je sužnost; narodnost je bistven prisodek svobode; brez narodnosti je svoboda laž, zato je naš klic: Cela svoboda! svoboda na vse strani, življenje vseh pravic, — ravnopravnost! J. Š.

Dopisi.

Iz Dunaja 18. nov. (Kako se paragrafu 19. nos viha.) Že precej dolgo se učiteljske službe za srednje slovenske šole razpisujejo s pogojem, da morajo prosilci dokazati znanje slovenskega jezika ali kterege njemu sorodnega narečja. Čudna se nam je Slovencem zdela predrznost, da služeb na Slovenskem, zlasti kar imamo 19. §., prosijo tudi taki, ki nimajo niti duha niti sluha slovanskega. Odkar sem pa slišal, kakovi predlogi iz teh dežel prihajajo na Dunaj, kar nič več se ne čudim in tudi prosilcem ne zamerim, kajti kruhek je vendar-le dober, če je tudi slovenski! Bila je nedavno z omenjenim pogojem razpisana služba na Slovenskem; izmed prošnikov je bil prvi predlagan trd Nемец, med razlogi za-nj je bil menda eden kaj čuden. Razpis zahteva sicer znanje slovenskega jezika, a ker je v tukajšnji učilnici (tako se je reklo) učni jezik nemški, zato nima ta pogoj nobenega pomena. O ubogi 19. §., kako čudno se ravna s teboj!!

Iz Vélíkoveca na Koroškem. †. — Zimski čas nam je zopet prinesel 2 društvi. Prvo ima bolj socialni obraz, namen družega je pa boljša izobraženost na političnem polji. Dolgi večeri se bojo krajšali s streljanjem s pušicami in tombolo, na eni strani, na uni pa bo to storilo bralno društvo ali kazina. Imé že pové, da je zadnja naprava le bolj za Nemce. Govorilo se je enkrat tudi o čitalnici; al vse je zaspalo, ker lokalni veter ni posebno prijazen majki Slavi. — Jutre 23. novembra se začne tû rekrutba.

Iz Celja. (Oznanilo.) V dvorani národne čitalnice celjske bodo meseca decembra t. l. sledeče zabave: 2. tihi večer v spomin dr. Prešernu; 20. glediščina vesela igra „Trip“; 27. glavna skupščina; 31. tihi večer in srečkanje na korist blagajnice. Začetek glavne skupščine in prodaja časopisov bode ob 6. uri, drugih veselice ob 7^{1/2} uri zvečer. Pri prvi veselici se bode tudi pogovarjalo zarad streljanja s pušicami na tarčo. V Celji stanujoči, ki niso družbeniki čitalnice, naj se ne vpeljujejo. Veselice in plesi po novem letu se bodo oznanili v posebnih listih. O d b o r.